

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ ЗДОРОВ'Я ТА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ
Кафедра фізичної терапії, реабілітації, спеціальної та інклюзивної освіти**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ, ВИХОВАННЯ ТА
РОЗВИТКУ ДІТЕЙ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ
ПОРУШЕННЯМИ»
ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ
ЗА ДРУГИМ (МАГІСТЕРСЬКИМ) РІВНЕМ
ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 016 СПЕЦІАЛЬНА ОСВІТА**

Ужгород-2024

Методичні рекомендації до вивчення навчальної дисципліни «Сучасні технології навчання, виховання та розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями» для здобувачів вищої освіти за другим (магістерським) рівнем спеціальності 016 Спеціальна освіта / Укладач: О.В. Гаяш. Ужгород: ДВНЗ «УЖНУ», 2024. 39 с.

Зміст методичних рекомендацій відповідає навчальному плану спеціальності 016 Спеціальна освіта та робочій програмі з дисципліни «Сучасні технології навчання, виховання та розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями».

У методичних рекомендаціях подано структуру навчальної дисципліни, рекомендації щодо підготовки до практичних занять, самостійної роботи, теми для написання доповідей-рефератів, орієнтовний перелік питань для підготовки до екзамену. Згідно програми навчальної дисципліни сформовано тематику лекційного курсу, практичних занять з метою закріплення здобувачами теоретичних знань, одержаних на лекційних заняттях чи в результаті самостійного вивчення необхідного матеріалу і одержання практичних навичок.

Укладач: Гаяш Оксана Володимирівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри фізичної терапії, реабілітації, спеціальної та інклюзивної освіти ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Рецензенти:

Кляп М. І., доцент, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри фізичної терапії, реабілітації, спеціальної та інклюзивної освіти ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Заремба Л.Д., директор КУ «Чернівецька спеціальна школа №4».

Затверджено на засіданні кафедри фізичної терапії, реабілітації, спеціальної та інклюзивної освіти ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
(протокол № 11 від 26 березня 2024 р.)

Схвалено науково-методичною комісією факультету здоров'я та фізичного виховання
(протокол № 8 від 27 березня 2024 р.)

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

ІІ – інтелектуальні порушення

ЗВО – заклад вищої освіти

ЗМІСТ

	стор.
1. Опис навчальної дисципліни «Сучасні технології навчання, виховання та розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями»...	5
2. Мета, компетентності та очікувані результати вивчення дисципліни...	5
3. Структура навчальної дисципліни.....	9
4. Тематичний план лекційного курсу.....	11
5. Методичні рекомендації щодо підготовки до практичних занять....	18
6. Самостійна робота здобувачів.....	20
7. Методи та форми навчання.....	21
8. Оцінювання результатів навчання.....	22
9. Теми для написання доповідей-рефератів.....	30
10. Академічна доброчесність.....	31
13. Орієнтовний перелік питань для підготовки до екзамену.....	32
14. Рекомендована література.....	35

**1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ, ВИХОВАННЯ ТА
РОЗВИТКУ ДІТЕЙ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ»**

Найменування показників	Характеристика дисципліни	
Найменування дисципліни	Сучасні технології навчання, виховання та розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями	
Галузь знань	01 освіта/педагогіка	
Спеціальність	016 Спеціальна освіта	
Освітня програма	Олігофренопедагогіка. Інклюзивна освіта.	
Рівень вищої освіти	другий (магістерський) рівень	
Статус дисципліни	обов'язкова	
Курс навчання	1-й	
Загальна кількість кредитів ЄКТС/годин	4 кредити / 120 год	
Структура курсу (годин):	денна форма	заочна форма
	– лекції	8
	– практичні (групові) заняття	4
	– самостійна робота	108
Мова викладання	українська	
Форма підсумкового контролю	екзамен	

**2. МЕТА, КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА РЕЗУЛЬТАТИ ВИВЧЕННЯ
ДИСЦИПЛІНИ**

«Сучасні технології навчання, виховання та розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями» – це навчальна дисципліна, яка належить до циклу професійно-наукових дисциплін і є важливою у професійній підготовці фахівців зі спеціальної та інклюзивної освіти.

Метою викладання навчальної дисципліни «Сучасні технології навчання, виховання та розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями» є: формування теоретичної та практичної основи фахової підготовки майбутніх корекційних педагогів, здатних творчо вирішувати завдання навчання, виховання та корекції психофізичного розвитку учнів з інтелектуальними порушеннями з метою їх інтеграції в сучасну систему соціальних стосунків; забезпечення засвоєння цілісної системи теоретичних знань про сучасні освітні технологічні процеси в закладах освіти зі спеціальним та інклюзивним навчанням.

Основними завданнями вивчення дисципліни є :

- розкриття теоретичних і практичних основ технологій навчання і виховання дітей з інтелектуальними порушеннями;
- забезпечення свідомого і творчого засвоєння здобувачами системи сучасних знань з навчання, виховання і проведення корекційної роботи з дітьми з інтелектуальними порушеннями.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти ступеня магістра таких **компетентностей**:

Інтегральна компетентність: здатність розв'язувати складні задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері спеціальної та інклюзивної освіти.

Загальні компетентності (ЗК):

- ЗК-1. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
- ЗК-2. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
- ЗК-3. Здатність працювати в команді.
- ЗК-4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- ЗК-6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.
- ЗК-7. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК-8. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.
- ЗК-9. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- ЗК-10. Здатність до проведення досліджень на відповідному рівні.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК):

СК-1. Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем спеціальної та інклюзивної освіти.

СК-2. Здатність розробляти та впроваджувати інноваційні методики і технології корекційно-розвивальної роботи з дітьми з інтелектуальними порушеннями.

СК-3. Здатність здійснювати діагностико-аналітичну, корекційно-розвивальну, консультативну діяльність з урахуванням особливих освітніх потреб здобувачів.

СК-4. Здатність ефективно взаємодіяти з батьками, колегами, іншими фахівцями у процесі психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами на засадах партнерства.

СК-5. Здатність приймати ефективні рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності.

СК-6. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності, приймати рішення та продовжувати навчання та/або підвищення професійної кваліфікації відповідно до наявних потреб і запитів.

СК-7. Здатність до організації освітнього процесу у спеціальних закладах дошкільної і загальної середньої освіти з використанням сучасних засобів, методів, прийомів, технологій.

СК-8. Здатність до організації процесу навчання, виховання й розвитку дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного освітнього середовища.

СК-9. Здатність до організації безпечного і здоров'язбережувального освітнього середовища, у тому числі інклюзивного освітнього середовища.

СК-10. Здатність розробляти і реалізовувати наукові та/або освітні проекти у сфері спеціальної та інклюзивної освіти.

Програмні результати навчання:

РН 1. Здійснювати аналіз еволюційних процесів у сфері освіти осіб з особливими освітніми потребами, обґрунтовувати власне бачення шляхів розв'язання наявних проблем.

РН 2. Здійснювати дослідження та/або провадити інноваційну діяльність з метою отримання нових знань, створення нових та удосконалення традиційних технологій викладання і супроводження та в ширших мультидисциплінарних контекстах.

РН 3. Розробляти та впроваджувати інноваційні методики і технології корекційно-розвивальної роботи з особами з особливими освітніми потребами, генерувати нові ідеї для удосконалення навчання, виховання, розвитку та соціалізації цих осіб.

РН 4. Добирати та застосовувати ефективні методики комплексного оцінювання розвитку дітей, рефлексувати та критично аналізувати достовірність одержаних результатів оцінювання, визначати на основі їх інтерпретації особливі освітні потреби дітей та рівень освітньої підтримки.

РН 5. Аргументувати, планувати та надавати психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги (допомогу) відповідно до рівня функціонування, обмеження життєдіяльності та розвитку дитини з особливими освітніми потребами, забезпечувати ефективність власних дій.

РН 6. Встановлювати ефективну взаємодію з батьками, колегами, фахівцями, різними соціальними інституціями з метою забезпечення якості спеціальної та інклюзивної освіти на засадах партнерства.

РН 7. Робити фаховий внесок до професійних знань і практики та оцінювання результатів діяльності команди у сфері психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному освітньому середовищі, мотивувати учасників команди супроводу до досягнення спільних цілей.

РН 8. Приймати ефективні рішення з питань спеціальної та інклюзивної освіти, у тому числі у складних і непередбачуваних умовах; прогнозувати їх розвиток; визначати фактори, що впливають на досягнення поставлених цілей, зокрема, вимоги споживачів; аналізувати і порівнювати альтернативи; оцінювати ризики та імовірні наслідки рішень.

РН 9. Вільно спілкуватись усно і письмово українською та іноземною мовами при обговоренні професійних питань, досліджень та інновацій в сфері спеціальної та інклюзивної освіти.

РН 10. Відшукувати необхідні дані в науковій літературі, базах даних та інших джерелах, аналізувати та оцінювати ці дані.

РН 11. Здійснювати управління складною діяльністю у сфері спеціальної та інклюзивної освіти та у ширших контекстах, розробляти плани і заходи з їх реалізації, забезпечувати якість освіти, оцінювати ефективність і результативність діяльності.

РН 12. Організовувати та здійснювати методичний супровід процесу навчання, виховання й розвитку дітей з особливими освітніми потребами в умовах спеціальних закладів освіти та інклюзивного освітнього середовища.

РН 13. Розробляти та реалізовувати заходи зі створення безпечного і здоров'язбережувального освітнього середовища, забезпечувати його якість та ефективність освітнього процесу з урахуванням особливих освітніх потреб, можливостей та здібностей дітей.

РН 14. Створювати та реалізовувати наукові розробки та/або освітні проєкти, спрямовані на підвищення якості організації освітнього середовища для дітей з особливими освітніми потребами.

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	Денна форма				Заочна форма			
	Усього	у тому числі			Усього	у тому числі		
лекції		практичні	самост. робота	лекції		практичні	самост. робота	
МОДУЛЬ I. КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИВАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ТА ПІДТРИМКИ ДІТЕЙ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ								
Тема 1. Освіта учнів з інтелектуальними порушеннями в контексті нової української школи.	8	-	-	8	8	-	-	8
Тема 2. Реалізація корекційно-розвиткового компонента інклюзивного та спеціального навчання.	10	2	2	6	10	2	-	8
Тема 3. Технології реалізації напряму корекційно-розвивальної роботи з сенсорного розвитку.	10	2	2	6	10	-	-	10
Тема 4. Технології навчання грамоти (читання та письмо).	19	4	4	11	19	2	2	15
Тема 5. Адаптивні технології навчання.	10	2	2	6	11	-	2	9
<i>Модульна контрольна робота № 1</i>	1	-	1	-	-	-	-	-
Разом за модуль	58	10	11	37	58	4	4	50
МОДУЛЬ II. ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ОСВІТНІХ ГАЛУЗЕЙ ШКОЛЯРІВ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ								
Тема 6. Технології навчання української мови учнів з інтелектуальними порушеннями.	11	2	2	7	11	2	-	9
Тема 7. Технології навчання читання учнів з інтелектуальними порушеннями.	10	2	2	6	11	2	-	9
Тема 8. Технології навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ».	10	2	2	6	10	2	-	8
Тема 9. Компетентнісний підхід до навчання школярів з інтелектуальними порушеннями математики.	10	2	2	6	10	-	2	10
Тема 10. Технології трудового навчання.	10	2	2	6	10	-	-	10
Тема 11.	10	2	2	6	10	-	-	10
<i>Модульна контрольна робота № 2</i>	1	-	1	-	-	-	-	-
Разом за модуль	62	12	13	37	62	6	2	54
Усього годин	120	22	24	74	120	10	6	104

4. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙНОГО КУРСУ

МОДУЛЬ 1. КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИВАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ТА ПІДТРИМКИ ДІТЕЙ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ

ЛЕКЦІЯ 1. Реалізація корекційно-розвиткового компоненту інклюзивного та спеціального навчання

План

1. Сутність корекційно-розвиткового компоненту освіти дітей з особливостями психофізичного розвитку.
2. Шляхи реалізації корекційно-розвиткового компоненту.
3. Корекційно-розвиткові програми.
4. Використання спеціальних засобів корекції в навчально-виховному процесі та режимі дня.
5. Виконання батьками вимог і рекомендацій фахівців щодо корекційного впливу на дитину.

Література:

1. Гаяш О.В. Особливості організації корекційної роботи з дитиною з порушенням інтелекту в інклюзивному класі. *Комплексний супровід дітей з психофізичними порушеннями в умовах навчально-реабілітаційного центру* : матеріали III-ї Міжнародної наук.-практ. Конф. (27-28 квітня 2014 р., м. Луганськ). за заг. ред. Т.В. Махукової. Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2014. С. 32-35.
2. Комплект програм з корекційно-розвиткової роботи для підготовчих, 1-4 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей з інтелектуальними порушеннями. URL: <http://www.mon.gov.ua/>
3. Комплект програм з корекційно-розвиткової роботи для 5-10 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей з інтелектуальними порушеннями. URL: <http://www.mon.gov.ua/>
4. Миронова С. П., Буйняк М. Г., Гаяш О. В. Методика проведення корекційно-розвиткових занять з дітьми з порушеннями пізнавальної діяльності : навчальний посібник. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2022. 172 с.
5. Миронова С. П. Методика корекційної роботи при порушеннях пізнавальної діяльності : підручник. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2014. 260 с.
6. Миронова С. П. Нова українська школа: особливості організації освітнього процесу учнів початкової школи в інклюзивних класах : навчально-методичний посібник. Тернопіль: Астон, 2020. 176 с.

7. Миронова С.П. Педагогіка інклюзивної освіти : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2016. 164 с.

8. Миронова С., Чопік О. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка: підручник. 2-е видання, перероблене та доповнене. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2023. 332 с.

9. Нагорна О. Б. Особливості корекційно-виховної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами : навчально-методичний посібник. Рівне, 2016. 141с.

10. Про організаційно-методичні засади забезпечення права на освіту дітей з особливими освітніми потребами. URL: <http://osvita.ua/legislation/other/36815/>.

11. Чеботарьова, О.В. (2018). Організація корекційно-розвивального простору в системі освіти дітей з інтелектуальними порушеннями. *Соціальна і життєва практика дітей з інтелектуальними порушеннями в умовах навчально-реабілітаційних центрів.* (с. 77-81). Дніпро: Інновація.

ЛЕКЦІЯ 2. Технології реалізації напряму корекційно-розвивальної роботи з сенсорного розвитку

План

1. Спеціальні прийоми та методи сенсорного виховання.
2. Методичні аспекти з сенсорного розвитку дітей.
3. Основні напрямки роботи: Розвиток зорового сприймання. Розвиток тактильно-рухового сприймання. Розвиток слухового сприймання. Розвиток смакового та нюхового сприймання.
4. Ігри на засвоєння кольору, форми та величини предметів. Ознайомлення дітей з кольором предметів. Ознайомлення дітей з формою предметів. Ознайомлення дітей з величиною предметів. Формування у дітей цілісних уявлень про властивості предметів.

Література:

1. Дзюба В. В. Практичні рекомендації щодо сенсорного розвитку дошкільників з інтелектуальними порушеннями. URL: <https://vseosvita.ua/library/prakticni-rekomendacii-sodo-sensornogo-rozvitku-doskilnikiv-z-intelektualnimi-porusennami-375018.html>

2. Комплект програм з корекційно-розвиткової роботи для підготовчих, 1-4 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей з інтелектуальними порушеннями. URL: <http://www.mon.gov.ua/>

3. Комплект програм з корекційно-розвиткової роботи для 5-10 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей з інтелектуальними порушеннями. URL: <http://www.mon.gov.ua/>

4. Тригубляк О. І. Сенсорне виховання як засіб корекції психофізичного розвитку дітей дошкільного віку (Раціональне зерно). Кам'янець-Подільський багатoproфільний навчально-реабілітаційний центр. 2011. 46 с. URL: http://bnrc-kam-pod.at.ua/Pedagogu/Z_DOSVIDY/racionalne_zerno_trigubljak.pdf

5. Трикоз С. В. Блеч Г. О. Формування сенсорно-пізнавальної діяльності у дітей з порушеннями інтелектуального розвитку. URL: <https://ispukr.org.ua/?p=5745>

6. Трикоз С. В. Зміст і завдання сенсорного виховання дітей з інтелектуальною недостатністю. URL: <https://ap.uu.edu.ua/article/330>

7. Корекційно-розвивальні технології навчання дітей з комплексними порушеннями розвитку : навчально-методичний посібник. / Чеботарьова О. В., Блеч Г. О., Гладченко І. В., Бобренко І. В., Мякушко О. І., Сухіна І. В., Трикоз С. В.; за наук. ред. О. Чеботарьової, О. Мякушко. Київ: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2020. 558 с.

ЛЕКЦІЯ 3-4. Технології навчання грамоти (читання та письмо)

План

1. Особливості мовленнєвого розвитку дітей з інтелектуальними та комплексними порушеннями.

2. Технологія розвитку мовлення у дітей з комплексними порушеннями розвитку як пропедевтика навчання грамоти.

3. Підходи до навчання грамоти та розвитку мовлення.

4. Сучасні технології навчання грамоти. Технологія М. Монтесорі. Технологія М. Зайцева. Методика глобального читання.

Література:

1. Блеч Г. О. Навчання грамоти. // Типові освітні програми для 1-2 та 3-4 класів спеціальних закладів загальної середньої освіти для осіб із порушеннями інтелектуального розвитку : URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/632/9c6/379/6329c6379ad05339839275.pdf>

2. Блеч Г. О. Особливості навчання грамоти дітей з інтелектуальними порушеннями. *Теорія і практика спеціальної педагогіки та психології*, 10, 2018. С. 10-15.

3. Блеч Г. Особливості навчання учнів з комплексними порушеннями розвитку (за освітніми напрямками). *Корекційно-розвивальні технології навчання дітей з комплексними порушеннями розвитку* /навчально-методичний посібник / Чеботарьова О. В., Блеч Г. О., Гладченко І. В., Бобренко І. В., Мякушко О. І., Сухіна І. В., Трикоз С. В. За наук. ред. О.В. Чеботарьової, О.І. Мякушко. К.: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2020. с. 22-44

4. Богуш А. М., Маліновська Н. В. Навчання грамоти за методом Марії Монтесорі. *Перші кроки грамоти: передшкільний вік* (3-тє вид., с.191–200). Київ: Слово. 2015.

5. Технологія саморозвитку (М. Монтесорі). URL: <http://zakinppo.org.ua/vihovni-tehnologiyi-ta-formi-roboti/1255-tehnologija-samorozvitku-m-montessori>

6. Чеботарьова О. В., Блеч Г. О., Гладченко І. В., Бобренко І. В., Мякушко О. І., Сухіна І. В., Трикоз С. В. Корекційно-розвивальні технології навчання дітей з комплексними порушеннями розвитку : навчально-методичний посібник. / За наук. ред. О.В. Чеботарьової, О.І. Мякушко. Київ: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2020. 558 с.

7. Чеботарьова О. В., Гладченко І. В. Учні початкових класів із порушеннями інтелектуального розвитку: навчання та розвиток : навчально-методичний посібник. Харків :

вид-во «Ранок», 2020. 128 с. URL: <https://lib.imzo.gov.ua/wa-data/public/site/books2/navchalno-metodychny-posibnyky/dlya-pedpratsivnykiv-ospotreby/Uchni-pochatkovykh-klasiv-iz-porushenniamy-intelektualnogo-rozvytku-navchannia-ta-rozvytok-Chebotarova.pdf>

ЛЕКЦІЯ 5. Адаптивні технології навчання

План

1. Технології альтернативних засобів комунікації у роботі з дітьми з комплексними порушеннями розвитку.
2. Соціальні історії як психолого-педагогічна технологія у роботі з дітьми з інтелектуальними та комплексними порушеннями.
3. Методика використання схем-моделей для навчання дітей з інтелектуальними та комплексними порушеннями описовим розповідям.
4. Використання мнемотехніки у вивченні напам'ять.
5. Використання наочних схем у вивченні математики.

Література:

1. Корекційно-розвивальні технології навчання дітей з комплексними порушеннями розвитку /навчально-методичний посібник / Чеботарьова О. В., Блеч Г. О., Гладченко І. В., Бобренко І. В., Мякушко О. І., Сухіна І. В., Трикоз С. В. За наук. ред. О.В. Чеботарьової, О.І. Мякушко. Київ: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2020. 558 с.
2. Програмно-методичний комплект «Технології навчання дітей з особливими потребами в умовах загальноосвітнього середовища»: навчально-методичний посібник «Технології корекційно-розвивальної роботи в інклюзивному навчальному закладі: позаурочний час». Укладачі: Квітка Н.О., Лапін А.В. Київ : Національна Академія педагогічних наук. Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченко. 2020. 156 с.

МОДУЛЬ II. ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ОСВІТНІХ ГАЛУЗЕЙ ШКОЛЯРІВ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ

ЛЕКЦІЯ 6. Технології навчання української мови учнів з інтелектуальними порушеннями

План

1. Українська мова як навчальний предмет у спеціальній школі.
2. Принципи навчання української мови дітей з інтелектуальними порушеннями.
3. Ключові і предметні компетентності української мови.
4. Змістові лінії навчального предмета «Українська мова».

5. Методи і прийоми навчання української мови.
6. Корекційна і практична спрямованість навчання української мови учнів з інтелектуальними порушеннями.
7. Шляхи формування комунікативних умінь в учнів з інтелектуальними порушеннями.

Література:

1. Особливості реалізації компетентнісного підходу в освіті дітей з інтелектуальними порушеннями / навчально-методичний посібник /авт.: О. Чеботарьова, Г. Блеч, І. Бобренко, І. Гладченко, О. Мякушко, С. Трикоз, І. Сухіна, Н. Ярмола. За наук. ред.: О. Чеботарьової, І. Сухіної. Київ: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2019. 233 с. С. 24-43.
2. Прикладна корекційна психопедагогіка: олігофренопедагогіка: Навчальний посібник. Вид. 2-ге, перер. та допов. / За ред. О.В. Гаврилова. Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друк-Сервіс», 2017. 600 с.
3. Про затвердження типових освітніх програм для 1-2 та 3-4 класів спеціальних закладів загальної середньої освіти для осіб із порушеннями інтелектуального розвитку : наказ Міністерства освіти і науки від 19.09.2022 р. № 836. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/632/9c6/379/6329c6379ad05339839275.pdf>

ЛЕКЦІЯ 7. Технології навчання читання учнів з інтелектуальними порушеннями

План

1. Особливості розвитку навичок читання у дітей з інтелектуальними порушеннями.
2. Реалізація компетентнісного підходу в навчанні читання учнів з ІІІ.
3. Мета і завдання предмету «Літературне читання».
4. Інноваційні та діалогові технології і корекція читацької діяльності учнів з інтелектуальними порушеннями на уроках літератури.

Література:

1. Кравець Н. П. Корекційна робота з розумово відсталими учнями на уроках літературного читання: навчальний посібник. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2016. 199 с.
2. Кравець Н. П. Діалогові технології та корекція читацької діяльності розумово відсталих учнів на уроках літератури. *Психокорекційна педагогіка*. Навчальний посібник: Хрестоматія / За ред. В. М. Синьова. В 2-х томах. Том 1. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. С. 444-456.
3. Кравець Н. П. Комплексне застосування інноваційних технологій навчання на уроках літератури та виховання розумово відсталих учнів як активних читачів. *Психокорекційна педагогіка*. Навчальний посібник: Хрестоматія / За ред. В. М. Синьова. В 2-х томах. Том 1. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. С. 428-444.

4. Прикладна корекційна психопедагогіка: олігофренопедагогіка. Навчальний посібник / за ред. О.В. Гаврилова, В.О. / О. В. Гаврилов, В.О. Липа, О.М. Ляшенко, В.Е. Левицький, О.М. Опалюк, О.П. Глоба, Є.В. Данильченко. Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друк-сервіс», 2014. 592 с.

5. Про затвердження типових освітніх програм для 1-2 та 3-4 класів спеціальних закладів загальної середньої освіти для осіб із порушеннями інтелектуального розвитку : наказ Міністерства освіти і науки від 19.09.2022 р. № 836. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/632/9c6/379/6329c6379ad05339839275.pdf>

ЛЕКЦІЯ 8. Технології навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

План

1. Мета та завдання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» в контексті НУШ.

2. Характеристика змістових ліній програми з інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

3. Характеристика змісту навчальної програми. Вимоги до його вивчення.

4. Технології засвоєння змісту інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

5. Методи та прийоми навчання природознавству дітей з інтелектуальними порушеннями.

Література:

1. Особливості реалізації компетентнісного підходу в освіті дітей з інтелектуальними порушеннями / навчально-методичний посібник /авт.: О. Чеботарьова, Г. Блеч, І. Бобренко, І. Гладченко, О. Мякушко, С. Трикоз, І. Сухіна, Н. Ярмола. За наук. ред.: О. Чеботарьової, І. Сухіної. Київ: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2019. 233 с.

2. Про затвердження типових освітніх програм для 1-2 та 3-4 класів спеціальних закладів загальної середньої освіти для осіб із порушеннями інтелектуального розвитку : наказ Міністерства освіти і науки від 19.09.2022 р. № 836. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/632/9c6/379/6329c6379ad05339839275.pdf>

3. Реалізація оновленого змісту освіти дітей з особливими потребами: початкова ланка: Навчально-методичний посібник / Н.Б. Адамюк, Л.Є. Андрусишина, О.О. Базилевська та ін.; НАПН України, Ін-т спец. педагогіки; За ред. В.В. Засенка, А.А. Колупаєвої, Н.О. Макарчук, В.І. Шинкаренко. Київ, 2014. 336 с.

4. Трикоз С. В., Блеч Г. О. «Природознавство» [Електронний ресурс] / С.В. Трикоз, Г.О. Блеч // Навчальні програми для підготовчого, 1-4 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для розумово відсталих дітей (за ред. Колупаєвої А.А., Макарчук Н.О.) URL: <http://www.mon.gov.ua/>

5. Трикоз С. В., Блеч Г. О. Я досліджую світ : підруч. для 1 кл. спец. закл. заг. середньої освіти (F 70) : у 2-х ч. Ч. 1. Київ : Либідь, 2020. 112 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1kQ_sQiFvw7d5jWVj3QdZOqHTVPOXLc80/view?usp=sharing

6. Трикоз С. В., Блеч Г. О. Я досліджую світ : підруч. для 1 кл. спец. закл. заг. середньої освіти (F 70) : у 2-х ч. Ч. 2. Київ : Либідь, 2020. – 112 с. URL: https://drive.google.com/file/d/14Vzmqff5sdcZBdd3-7QgG9_jXv4xWDM6/view?usp=sharing

ЛЕКЦІЯ 9. Компетентнісний підхід до навчання школярів з інтелектуальними порушеннями математики.

План

1. Особливості формування елементарних математичних уявлень у дітей з ІІ помірною та тяжкою ступенів.
2. Напрями роботи з формування математичної компетентності в дітей з інтелектуальними порушеннями.
3. Види навчальної діяльності на уроках математики.

Література:

1. Дидактичні основи навчання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку : методичний посібник / укл. Л.О. Прядко, О.О. Фурман. Суми : РВВСОППО, 2015. 114 с. URL: <http://www.soippo.edu.ua/images>
2. Модельна навчальна програма «Формування елементарних математичних уявлень для дітей із порушеннями інтелектуального розвитку помірною та тяжкою ступенів 1-4 класів спеціальних закладів загальної середньої освіти». Укладачі: Гладченко І. В., Дмитрієва Л. В., Піддубцева С. Д., Тороп К. С. 2022. 38 с.
3. Особливості реалізації компетентнісного підходу в освіті дітей з інтелектуальними порушеннями / навчально-методичний посібник /авт.: О. Чеботарьова, Г. Блеч, І. Бобренко, І. Гладченко, О. Мякушко, С. Трикоз, І. Сухіна, Н. Ярмола. За наук. ред.: О. Чеботарьової, І. Сухіної. Київ: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2019. 233 с.

ЛЕКЦІЯ 10. Технології трудового навчання

План

1. Основні підходи до змісту трудового навчання молодших школярів з інтелектуальними порушеннями.
2. Реалізація спеціальних принципів та методів трудового навчання.
3. Основні методичні прийоми роботи з трудового навчання.
4. Дидактичні ігри з трудового навчання.

Література:

1. Бондар В. І. Особливості формування трудової компетентності розумово відсталих учнів: навч. посіб. Київ : «МП Леся», 2010. 167 с.
2. Мерсіянова Г. М. Основні теоретичні засади методики трудового навчання розумово відсталих школярів (початкова ланка). *Дидактичні та соціально-психологічні аспекти корекційної роботи у спеціальній школі*. Науково- методичний збірник. Вип. 11. К.: Наук. світ. 2009. С. 180-184.

3. Особливості реалізації компетентнісного підходу в освіті дітей з інтелектуальними порушеннями / навчально-методичний посібник /авт.: О. Чеботарьова, Г. Блеч, І. Бобренко, І. Гладченко, О. Мякушко, С. Трикоз, І. Сухіна, Н. Ярмола. За наук. ред.: О. Чеботарьової, І. Сухіної. Київ: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2019. С. 113-146.

4. Чеботарьова О. В. Удосконалення змісту трудового навчання в учнів спеціальної школи. *Дидактичні та соціально-психологічні аспекти корекційної роботи у спеціальній школі*: наук.-метод. зб. / за ред. В.В.Засенка. Вип. 11. Київ: Наук. світ, 2009. С. 291-295.

5. Чеботарьова О. В. Трудове навчання: Перший клас: підр. для спец. загальноосвіт. навч. закл. Київ: Либідь, 2015. 112 с.

ЛЕКЦІЯ 11. Інноваційні технології в навчанні і розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями

План

1. Поняття інноваційних технологій.
2. Застосування особистісно-орієнтованих технологій у контексті оптимізації навчально-виховного процесу дітей з ІП.
3. Портфоліо як навчальна технологія і метод діагностики.
4. Диференційоване навчання: технологія інклюзивної практики.
5. Інформаційно-комунікаційні технології в навчанні дітей з ІП.

Література:

1. Божко І. В. Розвиток пізнавальної активності засобами особистісно орієнтованого навчання. *Початкове навчання та виховання*. 2009. № 6. С. 31-39.

2. Інноваційні технології в корекційній роботі з дітьми з особливими освітніми потребами : навч.-метод. посібник / за заг. ред. Л. Галенко. Харків : «Друкарня Мадрид», 2018. 110 с.

3. Миронова С. П. Педагогіка інклюзивної освіти: навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2016. 164 с.

4. Основи інклюзивної освіти : навчально-методичний посібник / за заг. ред. А. А. Колупаєвої. Київ : А.С.К., 2012. 308 с.

5. Портфоліо як засіб оцінювання особистих досягнень учнів. URL: <http://shkola.ostriv.in.ua/publication/code-4E5C030C3CF87/list-211469C1327>

6. Сак Т. В. Технологія портфоліо в інклюзивному класі. *Дефектологія*. № 4. 2009. С. 6-10.

7. Ткачова Н. Г., Булаш І. В., Турчина І. С. Інноваційні техніки роботи з дітьми з особливими освітніми потребами. *«Молодий вчений»*. № 11 (63). 2018 р. С.276-281.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Головна *мета* практичних занять – сприяння поглибленому засвоєнню найскладніших питань навчального курсу; спонукання здобувачів ЗВО до оволодіння науковими методами аналізу явищ і проблем; активізація до самостійного вивчення наукової та методичної літератури, формування навичок самоосвіти; розвиток самостійності мислення і творчої активності здобувачів шляхом рівноправної і активної їх участі в обговоренні питань, що розглядаються; формування практичних навичок.

У процесі підготовки до практичного заняття здобувачі ЗВО самостійно опрацьовують літературу (навчальну, методичну, наукову), вчать критично оцінювати різні джерела знань, приймати активну участь у дискусії із завчасно визначених тем, до яких вони готують тези відповідей або індивідуально виконані реферати-доповіді.

Завдання практичних робіт:

- систематизувати, поглибити та актуалізувати знання, одержані під час лекційної і самостійної роботи та у ході вивчення дисциплін, прямо або опосередковано пов'язаних з курсом;
- сформувати практичні навички: виконання різного роду практичних завдань;
- закріплення, розширення і поглиблення знань з основ сучасних технологій навчання, виховання та розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями і конкретної теми;
- відпрацювання навичок ведення дискусії, аргументації і відстоювання своєї думки; демонстрація здобувачами досягнутого рівня знань; формування навичок самостійної роботи.

Функції практичного заняття: пізнавальна, виховна, розвиваюча, контрольна.

На практичному занятті здобувач відповідає на питання; уточнює, доповнює і узагальнює відповіді інших; бере участь в рольових іграх, в дискусіях; виступає з повідомленням, есе, доповіддю-рефератом. Виконання практичних робіт дає можливість організувати порівняння, обговорення результатів роботи, під час якого у здобувачів вищої освіти формуються власні переконання, судження, прагнення до спілкування.

На кожному практичному занятті викладач оцінює підготовлені здобувачами виступи, активність у дискусії, уміння формулювати і відстоювати свою позицію тощо. Підсумкові оцінки за кожне практичне заняття вносяться у

відповідний журнал. Отримані здобувачем оцінки за практичні заняття враховуються при виставленні поточної модульної (практичний модульний контроль) оцінки з даної навчальної дисципліни.

На першому занятті здобувач вищої освіти отримує від викладача завдання з курсу, плани підготовки до практичних занять, перелік необхідних джерел і літератури.

При підготовці до практичного заняття здобувач має опанувати конспект лекції з теми заняття, потім вивчити навчальну та довідкову літературу (підручник, навчальні посібники, словники), після чого – першоджерела. Літературу необхідно конспектувати і давати стислі письмові відповіді на питання практичного заняття. Такі відповіді знадобляться при підготовці до екзамену. У них слід відобразити зміст основних понять і зв'язок між ними, дати власну оцінку тим чи іншим концепціям, виявити зв'язок досліджуваного питання з сучасністю, з майбутньою професійною діяльністю.

Текст виступу на практичному занятті (доповідь) має бути написаним здобувачем самостійно. Виступи, на яких здобувач обмежується тільки читанням вже опублікованого тексту, викладачем не враховуються.

№ з/п	Теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
МОДУЛЬ I. КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИВАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ТА ПІДТРИМКИ ДІТЕЙ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ			
1	Реалізація корекційно-розвиткового компоненту інклюзивного та спеціального навчання.	2	2
2	Технології сенсорного розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями.	2	-
3	Технології розвитку мовлення у дітей з інтелектуальними та комплексними порушеннями розвитку.	2	-
4	Сучасні технології навчання грамоти.	2	2
5	Адаптивні технології навчання.	2	
6	<i>Модульна контрольна робота № 1</i>	1	
МОДУЛЬ II. ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ОСВІТНІХ ГАЛУЗЕЙ ШКОЛЯРІВ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ			
7	Технології навчання української мови учнів з інтелектуальними порушеннями.	2	2
8	Технології навчання читання учнів з інтелектуальними порушеннями.	2	-
9	Технології навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ».	2	-
10	Компетентнісний підхід до навчання школярів з інтелектуальними порушеннями математики.	2	-
11	Технології трудового навчання.	2	-
12	Технології реалізації галузі «Мистецтво».	2	-
13	<i>Модульна контрольна робота № 2</i>	1	
	Разом	24	6

6. САМОСТІЙНА РОБОТА ЗДОБУВАЧІВ

Самостійна робота здобувача над засвоєнням навчальної дисципліни є необхідним елементом ефективного формування компетентностей та включає вивчення і конспектування питань, що винесені на самостійне опрацювання, критичне осмислення основних термінів та понять за темами дисципліни, підготовка до доповідей-рефератів, есе, виступів на практичних заняттях. За кожною з тем передбачено вивчення теоретичних питань, що вимагає від здобувачів роботи не тільки над навчально-методичною літературою, а й над матеріалами періодичних видань та законодавчими і нормативними актами.

Мета самостійної роботи – відповідним комплексом заходів забезпечити регулярну і ефективну самостійну роботу здобувачів над вивченням дисципліни «Сучасні технології навчання, виховання та розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями».

Самостійна робота включає:

- опрацювання теоретичних основ прослуханого лекційного матеріалу;
- вивчення окремих тем або питань, що передбачені для самостійного опрацювання;
- поглиблене вивчення літератури на задану тему та пошук додаткової інформації;
- підготовка до виступу на практичних заняттях;
- опрацювання та підготовку огляду опублікованих у фахових та інших виданнях статей;
- підготовка та оформлення схем, таблиць, графіків, діаграм тощо.
- підготовка та захист доповідей-рефератів (за бажанням здобувача).

Теми для самостійного опрацювання

Освіта учнів з інтелектуальними порушеннями в контексті нової української школи.

Реалізація корекційно-розвиткового компоненту інклюзивного та спеціального навчання.

Технології реалізації напряму корекційно-розвивальної роботи сенсорного розвитку.

Технології навчання грамоти (читання та письмо).

Адаптивні технології навчання

Технології навчання української мови учнів з інтелектуальними порушеннями.

Технології навчання читання учнів з інтелектуальними порушеннями.

Технології навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

Компетентнісний підхід до навчання школярів з інтелектуальними порушеннями математики.

Технології трудового навчання.

Технології реалізації галузі «Мистецтво».

Індивідуальні завдання

Підготовка здобувачем тез доповіді на конференцію в межах тем 1-11 (за бажанням здобувача).

7. МЕТОДИ ТА ФОРМИ НАВЧАННЯ

Використовуються різноманітні **методи навчання**, а саме: вербальні (словесні), наочні та практичні методи, які включають в себе як подання матеріалу викладачем (лекція, розповідь, пояснення, бесіда), так і роботу здобувачів з літературою (підручником, довідковою, науково-популярною, періодичною науковою і навчальною літературою) та комп'ютерними програмами чи глобальною мережею Інтернет; роботу з роздатковим матеріалом, написання есе, виконання тестових завдань та ін.

Методи викладання навчального матеріалу визначаються викладачем в залежності від цілей і завдань, виду занять, змісту теми, можливостей (інтелектуальних, психологічних, морально-етичних тощо) здобувачів, наявних умов і часу, відведеному для вивчення теми.

В ході лекцій використовуються наступні методи: пояснювально-ілюстративний метод (робота з роздатковим матеріалом, підручником, демонстрація та ін.), проблемний метод подачі навчального матеріалу, частково-пошуковий або евристичний метод. Під час викладання навчального матеріалу лекцій використовується мультимедійна презентація (за потреби).

Основними організаційними **формами** є: навчальні заняття (лекції, практичні заняття, консультації); самостійна робота здобувачів.

Використовуються сучасні інтерактивні форми навчання відповідно до теми заняття: мозковий штурм, робота в групах, обговорення ситуацій, рольові ігри тощо.

Самостійна робота є частиною навчального процесу і передбачає опрацювання здобувачами ВО магістерського рівня визначеного навчального матеріалу, який передбачений навчальною програмою.

8. ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів є: екзамен; тести; презентації результатів виконаних завдань; реферати; студентські презентації та виступи на наукових заходах; інші види індивідуальних та групових завдань.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми *поточного контролю*: виступи на практичних заняттях (обговорення теоретичних питань), тести, розроблення презентацій, виконання практичних завдань, підготовка доповідей.

Форма *модульного контролю*: письмова контрольна робота та тестування.

Форма *підсумкового контролю*: екзамен.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Максимальна підсумкова кількість балів із дисципліни, яку здобувач ВО може отримати за семестр (максимальна підсумкова семестрова рейтингова оцінка), дорівнює 100.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота						МКР	Сума	
T1	T2	T3	T4	T5	CP			
40'						10	50	100

T1, T2 ... – теми, CP – самостійна робота

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота						МКР	Сума	
T6	T7	T8	T9	T10	T11	CP		
40'						10	50	100

T6, T7 ... – теми, CP – самостійна робота

' - відповідно до наступної таблиці «Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни»

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
1. Практичні заняття:	5	40	6	40
1.1. Письмове чи онлайн тестування при тематичному оцінюванні	4	$10^{\wedge}(5 \times 4:2)$	2	$10^{\wedge}(5 \times 4:2)$
1.2. Усна відповідь	5	20	6	20
1.3. Практичні завдання	10	$10^{\wedge}(10 \times 2:2)$	10	$10^{\wedge}(10 \times 2:2)$
2. Самостійна робота	1	10	1	10
3. Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом		100		100

^ - кількість балів ділиться на 2

*- розраховується як середній бал за всі практичні

Сума балів, отриманих здобувачем, за виконання окремих видів навчальної роботи, становить **поточну модульну рейтингову оцінку**, яка заноситься до відомості модульного контролю.

Підсумкова семестрова модульна рейтингова оцінка визначається (в балах та за національною шкалою) на основі підсумкових модульних рейтингових оцінок, отриманих за засвоєння кожного з модулів. Рейтингові оцінки яких додаються, а також вираховується середнє значення.

Екзаменаційна рейтингова оцінка складається з балів за результатами виконання екзаменаційних завдань, затверджених кафедрою в установленому порядку.

Критерії оцінювання знань, умінь та навичок здобувачів під час аудиторних занять

Теоретична підготовленість перевіряється і оцінюється за результатами усної або письмової відповіді на питання практичних занять, що складені у відповідності до змісту навчальної програми.

Усна відповідь здобувача (до 4 балів)

4 бали отримують здобувачі, які повно та ґрунтовно розкрили теоретичне питання, використавши при цьому не лише обов'язкову, а й додаткову літературу;

3 бали отримують здобувачі, які в цілому розкрили теоретичне питання, однак не повно і допустивши деякі неточності. При цьому не використав на достатньому рівні обов'язкову літературу;

2 бали отримують здобувачі, які правильно визначили сутність питання, але розкрили його не повністю, допустивши деякі незначні помилки;

1 бал отримують здобувачі, які правильно визначили сутність питання, недостатньо або поверхово розкривши більшість його окремих положень і допустивши при цьому окремі помилки, які частково вплинули на загальне розуміння проблеми;

0,5 балів отримують здобувачі, які частково та поверхово розкрили лише окремі положення питання і допустили при цьому певні суттєві помилки, котрі значно вплинули на загальне розуміння питання.

Доповнення відповіді:

1 бал – отримують здобувачі, які глибоко володіють матеріалом, чітко визначили його зміст; зробили глибокий системний аналіз змісту виступу, виявили нові ідеї та положення, що не були розглянуті, але суттєво впливають на зміст доповіді, навели власні аргументи щодо основних положень даної теми;

0,5 бала отримують здобувачі, які виклали матеріал з обговорюваної теми, що доповнює зміст виступу, поглиблює знання з даної теми та висловили власну думку.

Тестування за допомогою закритих питань: тест містить 4 питання. Оцінка правильної відповіді на кожен з них 1 бал, оцінка неправильної відповіді - 0 балів. Кожне питання має кілька передбачуваних відповідей, одна з яких правильна.

Оцінка за допомогою тесту з відкритими питаннями або завданнями (Казусами). Якщо оцінка проводиться одним завданням (максимум 2 бали), критерієм оцінки будуть:

1,5-2,0 балів. Відповідь повна, термінологія збережена, здобувач володіє основною і додатковою літературою, помилок немає. Казус бездоганно вирішене, міркування на високому рівні.

1,0-1,5 балів. Відповідь повна, хоча коротка, термінологічно правильна, немає істотних недоліків. Здобувач добре володіє програмовим матеріалом; володіє основною літературою, судження правильні.

0,5-1 балів Відповідь неповна. Термінологія визначена з помилками. Здобувач володіє програмовим матеріалом, але є недоліки. Судження фрагментарні. 0,1-0,5 балів. Відповідь з помилками и не використана спеціальна термінологія. Відповідь по суті є невірною. Передано лише окремі фрагменти відповідного матеріалу питання.

Оцінювання самостійної роботи здобувачів

Оцінювання самостійної роботи здобувачів ВО, яка передбачена в темі поряд з аудиторною роботою, здійснюється під час поточного контролю теми на відповідному аудиторному занятті. Оцінювання тем, які виносяться лише на самостійну роботу і не входять до тем аудиторних навчальних занять, контролюється при змістовому модульному контролі. Кількість балів за різні види індивідуальної самостійної роботи здобувача ВО залежить від її обсягу і значимості, але не більше 10 балів (таблиця 1). Ці бали додаються до суми балів, набраних здобувачем ВО за поточну навчальну діяльність.

Самостійна робота «**Конспект**» – письмовий текст, що передає зміст основного джерела інформації систематизовано, коротко, логічно, зв'язно. В «Конспект» може бути включено план, виписки, літературні джерела, тези.

2 бали - конспект відповідає плану, відображені основні положення, надані висновки, викладення ясне та лаконічне.

1,5 бал - конспект частково відповідає плану, відображені основні положення, але не надані висновки, викладення має не більше 2 зауважень.

1 бал - конспект частково відповідає плану, основні положення відображені частково, висновки надані частково, викладення має не більше 3 зауважень.

0,5 балів - конспект не відповідає плану, основні положення не відображені, висновки не надані, викладення має 4 та більше зауважень.

Есе – це самостійна творча робота, де у вільній формі висловлюються особисті думки на тему, передбачену робочою програмою. Головна мета есе – це творче викладення здобувачем на підставі опрацьованого матеріалу теми, проблеми, питання:

2 бали – представлена власна точка зору (позиція, ставлення) при розкритті проблеми; проблема розкрита на теоретичному рівні, в зв'язках і з обґрунтуваннями, з коректним використанням педагогічних термінів і понять в контексті відповіді; надана аргументація своєї думки з опорою на факти суспільного життя або особистий соціальний досвід.

1 бал – не представлена власна точка зору (позиція, відношення) при розкритті проблеми, проблема розкрита на побутовому рівні; аргументація своєї думки слабо пов'язана з розкриттям проблеми.

0 балів – робота не здана.

Доповідь (до 10 балів):

9-10 балів – виконано всі вимоги до написання і захисту доповіді: позначена проблема і обґрунтована її актуальність, зроблений короткий аналіз різних точок зору на проблему, яка розглядається логічно сформульована

власна позиція, сформульовані висновки, тема розкрита повністю, витриманий обсяг, дотримані вимоги до зовнішнього оформленню, надані правильні відповіді на додаткові питання;

7-8 балів – основні вимоги до доповіді та її захист виконані, але при цьому допущені недоліки, зокрема, є неточності у викладі матеріалу; відсутня логічна послідовність в судженнях; не витриманий обсяг доповіді; є упущення в оформленні; на додаткові питання при захисті дані неповні відповіді;

4-6 балів – тема висвітлена лише частково; допущені фактичні помилки в змісті доповіді або при відповіді на додаткові питання; під час захисту відсутній висновок;

1-3 бали – тема доповіді не розкрита, виявляється істотне незрозуміння проблеми.

Критерії оцінювання самостійної роботи здобувача

Бали	Критерії оцінки
9-10	за самостійну роботу присвоюються здобувачу ВО, якщо він ретельно виконує всі завдання самостійної роботи, демонструє знання і розуміння вивченого матеріалу
7-8	здобувач ВО недостатньо повністю виконує завдання самостійної роботи
5-6	здобувач ВО важко відтворює навчальний матеріал
3-4	здобувач ВО недбало виконує завдання самостійної роботи, має недостатні знання і засвоєння вивченого матеріалу
1-2	здобувач ВО виконує завдання самостійної роботи з грубими помилками
0	здобувач ВО не виконує завдання самостійної роботи

За наявності у здобувача ВО сертифікату он-лайн платформ ED ERA. URL : <https://www.ed-era.com/>, Prometheus. URL : <https://prometheus.org.ua/> тощо, тематика якого співпадає з однією із тем дисципліни або одного із модулів, згідно до «Схеми нарахування балів», здобувачу ВО буде зарахована відповідна кількість балів. Здобувач ВО звільнюється від виконання практичних робіт за цією темою або цим модулем.

У разі відсутності здобувача ВО на практичному занятті, йому необхідно у двотижневий термін письмово у MOODLE або Classroom здати практичну роботу, яку буде оцінено згідно «Схеми нарахування балів».

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Упродовж семестру з дисципліни проводиться 2 модульні контрольні роботи (МКР). МКР складається з вирішення тестових завдань та теоретичних питань. В умовах дистанційного навчання – тестів, ситуаційної задачі.

До модульної контрольної роботи допускаються всі здобувачі. На виконання письмового компонента МКР відводиться до однієї академічної години.

У випадку отримання незадовільної контрольної модульної рейтингової оцінки здобувач ВО повинен повторно пройти модульний контроль в установленому порядку. При повторному проходженні модульного контролю максимальна величина контрольної модульної рейтингової оцінки в балах, яку може отримати здобувач ВО, не повинна перевищувати максимальне значення оцінки «Добре» за національною шкалою.

Повторне проходження модульного контролю при отриманій раніше позитивній контрольній модульній рейтинговій оцінці з метою підвищення підсумкової модульної рейтингової оцінки не дозволяється.

Сума поточної модульної та контрольної рейтингових оцінок становить підсумкову модульну рейтингову оцінку, якій відповідає певний рівень оцінки за національною шкалою.

Здобувач, який не з'явився на МКР з поважної причини, може пройти його у визначений кафедрою термін.

Шкала контролю модульної контрольної роботи

Показники	Бали
Письмова модульна контрольна робота:	0 – 50:
- тестові завдання (за кожну правильну відповідь нараховується 2 бали)	0 – 30
- 2 теоретичні питання (за кожну правильну відповідь нараховується 10 балів)	0 - 20

Шкала контролю модульної контрольної роботи (в умовах дистанційного навчання)

Показники	Бали
Письмова модульна контрольна робота:	0 – 50:
- тестові завдання (за кожну правильну відповідь нараховується 2 бали)	0 – 40
- ситуаційна задача	0 - 10

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Підсумковий контроль з дисципліни проводиться у вигляді екзамену в кінці семестру і дає можливість визначити кінцевий ступінь рівня і якості засвоєння здобувачами теоретичних знань та практичних вмінь і навичок з даної дисципліни.

Якщо здобувач має позитивну (за національною шкалою) підсумкову семестрову модульну рейтингову оцінку, то він допускається до екзамену.

Здобувач має право не скласти екзамен і отримати підсумкову рейтингову оцінку без екзамену, якщо він виконав протягом семестру всі види навчальної роботи без порушення встановлених термінів і без перескладань і отримав позитивну (за національною шкалою) підсумкову семестрову модульну рейтингову оцінку. У протилежному випадку він повинен обов'язково скласти екзамен.

Здобувачі, підсумкова модульна оцінка яких становить 35-59 балів, зобов'язані пройти підсумковий (семестровий) контроль у формі екзамену, що передбачено робочим навчальним планом.

Екзамен здійснюється екзаменатором шляхом виконання здобувачем усної та (або) письмової екзаменаційної роботи.

Якщо здобувач під час екзамену отримав позитивну (за національною шкалою) екзаменаційну рейтингову оцінку, то навчальний курс з дисципліни йому зараховується. У протилежному випадку він повинен повторно скласти екзамен в установленому порядку.

При повторному складанні екзамену максимальна величина екзаменаційної рейтингової оцінки в балах, яку може отримати здобувач ВО не повинна перевищувати максимальне значення оцінки «Добре» за національною шкалою.

Повторне проходження семестрового контролю при отриманій раніше позитивній екзаменаційній рейтинговій оцінці з метою підвищення підсумкової семестрової рейтингової оцінки не дозволяється.

Для комплексного оцінювання успішності здобувача на екзамені з означеного курсу мають бути враховані наступні критерії:

- повнота розкриття питання;
- логіка викладення матеріалу;
- культура мовлення;
- впевненість, емоційність та аргументованість відповіді;
- використання під час відповіді додаткової інформації;
- уміння аргументувати, аналізувати, порівнювати, узагальнювати, навчальну інформацію, робити висновки.

Кожен екзаменаційний білет складається із двох теоретичних питань та одного завдання практичного змісту. Тривалість підготовки до усної відповіді може становити 30-40 хвилин. Відповіді на питання екзаменаційного білету фіксуються здобувачами на аркушах для підготовки. Оцінювання усних відповідей на фаховому випробуванні буде проводитися за 100 бальною шкалою. Загальне оцінювання результатів якого проводиться за 3-ма завданнями. Критерії оцінювання успішності здобувачів доводяться до них перед екзаменом на консультаціях.

Шкала контролю письмового дистанційного іспиту (екзамену) для денної і заочної форми навчання

Показники	Бали
Екзаменаційна робота:	
- тестові завдання (за кожен правильну відповідь нараховується 1 бал)	0-50
- теоретичні питання (за кожне питання 0-10 балів)	0-30
- практичне завдання	0-20
Загальна оцінка	100

Відповідність підсумкової семестрової рейтингової оцінки в балах оцінці за національною шкалою та шкалою ECTS.

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	Відмінно	A	Відмінно (відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок)
82 – 89	Добре	B	Дуже добре (вище середнього рівня з кількома помилками)
74 – 81		C	Добре (в загальному вірне виконання з певною кількістю суттєвих помилок)
67 – 73	Задовільно	D	Задовільно (непогано, але зі значною кількістю недоліків)
60 – 66		E	Достатньо (виконання задовольняє мінімальним критеріям)
35 – 59	Незадовільно	FX	Незадовільно (з можливістю повторного складання)
1 – 34		F	Незадовільно (з обов'язковим повторним курсом)

9. ТЕМИ ДЛЯ НАПИСАННЯ ДОПОВІДЕЙ-РЕФЕРАТІВ

(за бажанням)

Історія розвитку педагогічних технологій.

Загальна характеристика сучасних технологій в освіті.

Застосування особистісно-орієнтованих технологій у контексті оптимізації навчально-виховного процесу дітей з інтелектуальними порушеннями.

Реалізація навчального процесу на засадах особистісно орієнтованої парадигми навчання дітей з інтелектуальними порушеннями.

Застосування інноваційних технологій у навчанні дітей з порушеннями інтелекту.

Використання технології створення ситуації успіху в навчанні дітей з порушеннями інтелекту.

Організація корекційно-розвивального простору в системі освіти дітей з інтелектуальними порушеннями.

Характеристика альтернативних технологій, що використовуються в сучасній освіті дітей з інтелектуальними порушеннями.

Арттерапевтичні технології як засіб корекційно-розвиткового впливу на дитину з інтелектуальними порушеннями.

Технології організації лево-конструювання як засобу корекційно-розвиткового впливу на дитину з інтелектуальними порушеннями.

Використання мнемотехніки у вивченні напам'ять.

Ігрові технології в навчанні школярів з інтелектуальними порушеннями.

Ресурс проектної технології у контексті підвищення пізнавальної активності учнів з порушеннями інтелекту.

Використання інформаційних технологій навчання дітей з інтелектуальними порушеннями на уроках української мови.

Життєвий шлях М. Монтесорі і розвиток її педагогічної системи.

Технологія комплексного застосування Монтесорі-вправ і дидактичних Монтесорі-матеріалів з дітьми з порушеннями інтелектуального розвитку.

Сенсомоторна корекція розвитку.

Досвід впровадження технологій в практику роботи сучасної школи за Вашою спеціальністю.

10. АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

При вивченні навчальної дисципліни «Технології навчання і виховання дітей з особливими освітніми потребами в системі спеціальної та інклюзивної освіти» здобувач ВО повинен знати, що її викладання ґрунтується на засадах академічної доброчесності – сукупності етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами ВО передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Порушеннями академічної доброчесності вважаються: академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання.

За порушення академічної доброчесності здобувачі можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності: повторне проходження оцінювання (контрольна робота, екзамен тощо); повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми.

11. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Сучасні підходи до навчання учнів з інтелектуальними порушеннями в умовах реформування освіти.
2. Організація навчальної діяльності учнів з інтелектуальними порушеннями молодших класів в умовах внутрішньокласного диференційованого навчання.
3. Організація корекційно-розвивального простору в системі освіти дітей з комплексними порушеннями розвитку.
4. Сутність корекційно-розвиткового компоненту освіти дітей з особливостями психофізичного розвитку.
5. Шляхи реалізації корекційно-розвиткового компоненту. Корекційно-розвиткові програми.
6. Використання спеціальних засобів корекції в навчально-виховному процесі та режимі дня.
7. Виконання батьками вимог і рекомендацій фахівців щодо корекційного впливу на дитину.
8. Спеціальні прийоми та методи сенсорного виховання.
9. Особливості мовленнєвого розвитку дітей з інтелектуальними та комплексними порушеннями.
10. Технологія розвитку мовлення у дітей з комплексними порушеннями розвитку як пропедевтика навчання грамоти.
11. Підходи до навчання грамоти та розвитку мовлення.
12. Сучасні технології навчання грамоти.
13. Технологія навчання грамоти М. Монтесорі.
14. Технологія навчання грамоти М. Зайцева.
15. Методика глобального читання.
16. Технології альтернативних засобів комунікації у роботі з дітьми з комплексними порушеннями розвитку.
17. Соціальні історії як психолого-педагогічна технологія у роботі з дітьми з інтелектуальними та комплексними порушеннями.
18. Компетентнісний підхід у навчанні української мови школярів з інтелектуальними порушеннями.
19. Система роботи з формування в учнів з інтелектуальними порушеннями молодших класів навичок грамотного письма.
20. Формування початкових мовних узагальнень в учнів з інтелектуальними порушеннями молодших класів.

21. Методика вивчення теми «Слово» (слова - назви предметів, дії і ознаки предметів).
22. Методика вивчення частин мови «Іменник», «Прикметник», «Дієслово».
23. Розвиток писемного мовлення учнів з інтелектуальними порушеннями.
24. Шляхи формування комунікативних умінь в учнів з інтелектуальними порушеннями на матеріалі граматичної теми «Прикметник».
25. Особливості розвитку навичок читання у дітей з інтелектуальними порушеннями.
26. Реалізація компетентнісного підходу в навчанні читання учнів з ІІ.
27. Мета і завдання предмету «Літературне читання».
28. Комплексне застосування інноваційних технологій навчання на уроках літератури та виховання учнів з інтелектуальними порушеннями як активних читачів.
29. Діалогові технології та корекція читацької діяльності учнів з інтелектуальними порушеннями на уроках літератури.
30. Компетентнісний підхід у навчанні інтегрованого курсу «Я досліджую світ». Технології засвоєння його змісту.
31. Прийоми залучення дітей до вивчення змісту інтегрованого навчального курсу «Я досліджую світ».
32. Методи та прийоми навчання природознавству дітей з інтелектуальними порушеннями. Дидактичні ігри та досліди.
33. Формування елементарних математичних уявлень.
34. Напрями роботи з формування математичної компетентності в дітей з інтелектуальними порушеннями.
35. Індивідуалізація та диференціація навчання як умова формування життєвої компетентності учнів на уроках математики
36. Основні підходи до змісту трудового навчання молодших школярів з інтелектуальними порушеннями.
37. Методичні основи трудового навчання школярів з інтелектуальними порушеннями.
38. Реалізація спеціальних принципів та методів трудового навчання.
39. Основні методичні прийоми роботи з трудового навчання.
40. Особливості формування навичок образотворчої діяльності.
41. Методи та прийоми навчання природознавству дітей з інтелектуальними порушеннями.
42. Методика використання схем-моделей для навчання дітей з інтелектуальними та комплексними порушеннями описовим розповідям.

43. Використання наочних схем у вивченні математики.
44. Розробити завдання з розвитку зорового сприймання.
45. Розробити завдання з розвитку тактильно-рухового сприймання.
46. Розробити завдання з розвитку слухового сприймання.
47. Розробити завдання з розвитку смакового та нюхового сприймання.
48. Розробити комплекс ігор на засвоєння кольору.
49. Розробити комплекс ігор на засвоєння форми та величини предметів.
50. Розробити ігри для ознайомлення дітей з кольором предметів.
51. Розробити ігри для ознайомлення дітей з формою предметів.
52. Розробити ігри для ознайомлення дітей з величиною предметів.
53. Розробити зразок мнемотехніки вивчення вірша напам'ять (вірш на вибір).
54. Розробити дидактичні ігри та досліди для вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ».
55. Розробити дидактичні ігри з трудового навчання.
56. Розробити комплекс завдань для ознайомлення з просторовими відношеннями.
57. Навести методичні поради з організації занять з ліплення.
58. Навести методичні поради з організації занять з малювання.
59. Навести методичні поради з організації занять з аплікації.
60. Охарактеризувати нетрадиційні образотворчі техніки з прикладами.

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література:

1. Корекційно-розвивальні технології навчання дітей з комплексними порушеннями розвитку : навчально-методичний посібник / Чеботарьова О.В., Блеч Г.О., Гладченко І.В., Бобренко І.В., Мякушко О.І., Сухіна І.В., Трикоз С.В.; за наук. ред. О.В. Чеботарьової, О.І. Мякушко. Київ: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2020. 558 с.

2. Особливості реалізації компетентнісного підходу в освіті дітей з інтелектуальними порушеннями : навчально-методичний посібник. / О. Чеботарьова, Г. Блеч, І. Бобренко, І. Гладченко, О. Мякушко, С. Трикоз, І. Сухіна, Н. Ярмола; за наук. ред.: О. Чеботарьової, І. Сухіної. Київ: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2019. 233 с.

Додаткова література:

1. Блеч Г. О. Особливості навчання грамоти дітей з інтелектуальними порушеннями. *Теорія і практика спеціальної педагогіки та психології*, 10, 2018. С. 10-15.

2. Блеч Г. О. Навчання грамоти. *Типові освітні програми для 1-2 та 3-4 класів спеціальних закладів загальної середньої освіти для осіб із порушеннями інтелектуального розвитку* : URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/632/9c6/379/6329c6379ad05339839275.pdf>

3. Блеч Г. Особливості навчання учнів з комплексними порушеннями розвитку (за освітніми напрямками). *Корекційно-розвивальні технології навчання дітей з комплексними порушеннями розвитку*: навчально-методичний посібник / авт.: Чеботарьова О. В., Блеч Г. О., Гладченко І. В., Бобренко І. В., Мякушко О. І., Сухіна І. В., Трикоз С. В.; за наук. ред. О.В. Чеботарьової, О.І. Мякушко. Київ: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2020. с. 22-44.

4. Богуш А. М., Маліновська Н. В. Навчання грамоти за методом Марії Монтессорі. *Перші кроки грамоти: передшкільний вік* (3-тє вид., С.191-200). Київ: Слово. 2015.

5. Бондар В. І. Особливості формування трудової компетентності розумово відсталих учнів: навч. посіб. Київ : «МП Леся», 2010. 167 с.

6. Гаяш О.В. Особливості організації корекційної роботи з дитиною з порушенням інтелекту в інклюзивному класі. *Комплексний супровід дітей з психофізичними порушеннями в умовах навчально-реабілітаційного центру* : матеріали III-ї Міжнародної наук.-практ. Конф. (27-28 квітня 2014 р., м.

Луганськ). за заг. ред. Т.В. Махукової. Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2014. С. 32 – 35.

7. Дзюба В. В. Практичні рекомендації щодо сенсорного розвитку дошкільників з інтелектуальними порушеннями. URL: <https://vseosvita.ua/library/prakticni-rekomendacii-sodo-sensornogo-rozvitku-doskilnikiv-z-intelektualnimi-porusennami-375018.html>

8. Дидактичні основи навчання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку : методичний посібник / укл. Л. О. Прядко, О. О. Фурман. Суми : РВВСОІППО, 2015. 114 с. URL: <http://www.soippo.edu.ua/images>

9. Інноваційні технології в корекційній роботі з дітьми з особливими освітніми потребами : навч.-метод. посібник / за заг. ред. Л. Галенко. Харків : «Друкарня Мадрид», 2018. 110 с.

10. Комплект програм з корекційно-розвиткової роботи для підготовчих, 1-4 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей з інтелектуальними порушеннями. URL: <http://www.mon.gov.ua/>

11. Комплект програм з корекційно-розвиткової роботи для 5-10 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей з інтелектуальними порушеннями. URL: <http://www.mon.gov.ua/>

12. Кравець Н. П. Діалогові технології та корекція читацької діяльності розумово відсталих учнів на уроках літератури. *Психокорекційна педагогіка*. Навчальний посібник: Хрестоматія / За ред. В. М. Синьова. В 2-х томах. Том 1. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. С. 444 – 456

13. Кравець Н. П. Комплексне застосування інноваційних технологій навчання на уроках літератури та виховання розумово відсталих учнів як активних читачів. *Психокорекційна педагогіка*. Навчальний посібник: Хрестоматія / За ред. В. М. Синьова. В 2-х томах. Том 1. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. С. 428-444.

14. Кравець Н. П. Корекційна робота з розумово відсталими учнями на уроках літературного читання: навчальний посібник. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2016. 199.

15. Мерсіянова Г. М. Основні теоретичні засади методики трудового навчання розумово відсталих школярів (початкова ланка). *Дидактичні та соціально-психологічні аспекти корекційної роботи у спеціальній школі*. Науково- методичний збірник. Вип. 11. Київ: Наук. світ. 2009. С. 180-184.

16. Миронова С. П., Буйняк М. Г., Гаяш О. В. Методика проведення корекційно-розвиткових занять з дітьми з порушеннями пізнавальної діяльності : навчальний посібник. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2022. 172 с.

17. Миронова С. П. Методика корекційної роботи при порушеннях пізнавальної діяльності : підручник. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2014. 260 с.
18. Миронова С. П. Нова українська школа: особливості організації освітнього процесу учнів початкової школи в інклюзивних класах : навчально-методичний посібник. Тернопіль: Астон, 2020. 176 с.
19. Миронова С., Чопік О. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка: підручник. 2-е видання, перероблене та доповнене. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2023. 332 с.
20. Миронова С. П. Педагогіка інклюзивної освіти : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2016. 164 с.
21. Нагорна О. Б. Особливості корекційно-виховної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами: навчально-методичний посібник. Рівне, 2016. 141 с.
22. Основи інклюзивної освіти : навчально-методичний посібник / за заг. ред. А.А. Колупасової. Київ : А.С.К., 2012. 308 с.
23. Портфоліо як засіб оцінювання особистих досягнень учнів. URL: <http://shkola.ostriv.in.ua/publication/code-4E5C030C3CF87/list-211469C1327>
24. Прикладна корекційна психопедагогіка: олігофренопедагогіка: Навчальний посібник. Вид. 2-ге, перер. та допов. / За ред. О.В. Гаврилова. Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друк-Сервіс», 2017. 600 с.
25. Програмно-методичний комплект «Технології навчання дітей з особливими потребами в умовах загальноосвітнього середовища» : навчально-методичний посібник «Технології корекційно-розвивальної роботи в інклюзивному навчальному закладі: позаурочний час» / укладачі: Квітка Н.О., Лапін А.В. Київ. 2020. 156 с.
26. Про затвердження типових освітніх програм для 1-2 та 3-4 класів спеціальних закладів загальної середньої освіти для осіб із порушеннями інтелектуального розвитку : наказ Міністерства освіти і науки від 19.09.2022 р. № 836. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/632/9c6/379/6329c6379ad05339839275.pdf>
27. Про організаційно-методичні засади забезпечення права на освіту дітей з особливими освітніми потребами. URL: <http://osvita.ua/legislation/other/36815/>
28. Реалізація оновленого змісту освіти дітей з особливими потребами: початкова ланка: Навчально-методичний посібник / авт.: Н.Б. Адамюк, Л.Є.

Андрусишина, О.О. Базилевська та ін.; НАПН України, Ін-т спец. педагогіки; за ред. В.В. Засенка, А.А. Колупаєвої, Н.О. Макарчук, В.І. Шинкаренко. Київ, 2014. 336 с.

29. Технологія саморозвитку (М. Монтессорі). URL: <http://zakinppo.org.ua/vihovni-tehnologiyi-ta-formi-roboti/1255-tehnologija-samorozvitku-m-montessori>

30. Сак Т.В. Технологія портфоліо в інклюзивному класі. *Дефектологія*. № 4. 2009. С. 6-10.

31. Ткачова Н. Г., Булаш І. В., Турчина І. С. Інноваційні техніки роботи з дітьми з особливими освітніми потребами. *«Молодий вчений»*. № 11 (63). 2018 р. С.276-281.

32. Тригубляк О. І. Сенсорне виховання як засіб корекції психофізичного розвитку дітей дошкільного віку (Раціональне зерно). Кам'янець-Подільський багатопрофільний навчально-реабілітаційний центр. 2011. 46 с. URL: http://bnrc-kam-pod.at.ua/Pedagogu/Z_DOSVIDY/racionalne_zerno_trigubljak.pdf

33. Трикоз С. В., Блеч Г. О. «Природознавство» [Електронний ресурс] / С.В. Трикоз, Г.О. Блеч // Навчальні програми для підготовчого, 1-4 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для розумово відсталих дітей (за ред. Колупаєвої А.А., Макарчук Н.О.) URL: <http://www.mon.gov.ua/>

34. Трикоз С. В., Блеч Г. О. Я досліджую світ : підруч. для 1 кл. спец. закл. заг. середньої освіти (F 70) : у 2-х ч. Ч. 1. Київ : Либідь, 2020. 112 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1kQ_sQiFvw7d5jWVj3QdZOqHTVPOXLC80/view?usp=sharing

35. Трикоз С. В., Блеч Г. О. Я досліджую світ : підруч. для 1 кл. спец. закл. заг. середньої освіти (F 70) : у 2-х ч. Ч. 2. Київ : Либідь, 2020. – 112 с. URL: https://drive.google.com/file/d/14Vzmqff5sdcZBdd3-7QgG9_jXv4xWDM6/view?usp=sharing

36. Трикоз С. В. Блеч Г. О. Формування сенсорно-пізнавальної діяльності у дітей з порушеннями інтелектуального розвитку. URL: <https://ispukr.org.ua/?p=5745>

37. Трикоз С. В. Зміст і завдання сенсорного виховання дітей з інтелектуальною недостатністю. URL: <https://ap.uu.edu.ua/article/330>

38. Чеботарьова О. В., Гладченко І. В. Учні початкових класів із порушеннями інтелектуального розвитку: навчання та розвиток : навчально-методичний посібник. Харків : вид-во «Ранок», 2020. 128 с. URL: <https://lib.imzo.gov.ua/wa-data/public/site/books2/navchalno-metodychny-posibnyky/dlya-pedpratsivnykiv-ospotreby/Uchni-pochatkovykh-klasiv-iz-porushenniamy-intelektualnogo-rozvytku-navchannia-ta-rozvytok-Chebotarova.pdf>

39. Чеботарьова О.В. Організація корекційно-розвивального простору в системі освіти дітей з інтелектуальними порушеннями. *Соціальна і життєва практика дітей з інтелектуальними порушеннями в умовах навчально-реабілітаційних центрів.* (с. 77 – 81). Дніпро: Інновація, 2018.

40. Чеботарьова О. В. Трудове навчання: Перший клас: підр. для спец. загальноосвіт. навч. закл. Київ: Либідь, 2015. 112 с.

41. О. В. Удосконалення змісту трудового навчання в учнів спеціальної школи. *Дидактичні та соціально-психологічні аспекти корекційної роботи у спеціальній школі:* наук.-метод. зб. / за ред. В.В.Засенка. Вип. 11. Київ: Наук. світ, 2009. С. 291-295.

Нотатки